

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inzerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 24. oktobra 1902.

Politični oddelek.

Proračun za leto 1903.

Zopet se bliža država oni dobi, ko je gospodovala nemška centralistična stranka. Minister Dunajewski je s pomočjo desnice uredil državne finance. Ž njim se je začela era sijajnih proračunov, znatnih proračunskih prebitkov in velikih blagajničnih preostankov. Oni teden državnem zboru predloženi proračun za leto 1903. svedoči, da je ta era potekla.

Za prihodnje leto predloženi proračun ima tak značaj, da je očitno, da se je ravnovesje ohranilo le z največjimi težavami in še samo formalno. Proračun izkazuje sicer prebitka 417.827 kron, a da se je ta prebitok mogel izkazati, je bil finančni minister prisiljen, porabiti izredne rezerve, gotove stroške pa hoče pokriti s posojili.

Potrebščina, ki jo izkazuje proračun, znaša:

za cesarski dvor 11.300.000 kron za 2.000.000 kron več ko lani.

za kabinetno pisarno 180.835 kron,

za državni zbor 2.802.800 kron,

za državno sodišče 50.724 kron,

za ministrski svet in upravno sodišče 3.214.358 kron,

za skupne potrebščine po kvotnem ključu (za armado itd.) 270.758.600 kron,

za ministrstvo notranjih del 70.309.061 kron,

za domobransko ministrstvo 62.165.906 kron,

za naučno in bogočastno ministrstvo 81.326.562 kron,

za finančno ministrstvo 280.777.759 kron,

za trgovinsko ministrstvo 134.310.860 kron,

za železniško ministrstvo 243.388.810 kron,

za poljedelsko ministrstvo 46.362.547 kron,

za justično ministrstvo 72.326.691 kron,

za najvišji računski dvor 474.760 kron,

za penzijski etat 66.538.403 krone,

za podpore 19.052.110 kron,

za obrestovanje državnega dolga 359.207.624 K,

za upravo državnega dolga 1.677.026 kron.

Skupna potrebščina znaša torej 1.726.225.436 K in sicer za 37.108.573 kron več, kakor je znašala v proračunu za tekoče leto.

Skupno pokritje znaša 1.726.643.283 kron. Prebitka je torej toliko, kakor smo zgoraj navedli, a mogoče je bilo, izkazati ta prebitok le vsled porabe blagajničnih prebitkov in drugih izrednih pripomočkov. Ko bi se to ne bilo storilo, bi bil proračun izkazal faktičen primanjkljaj. Era Dunajewski je torej minila. Na mesto sijajnih prebitkov je stopil jedva prikriti primanjkljaj.

Proračunski prirastek znaša dobrih 37 milijonov, oziroma, če se upošteva preliminar za melioracijski zaklad, dobrih 41 milijonov. To je normalno. V ugodnih gospodarskih razmerah bi se ta, komaj 2½ odstotka vse potrebščine znašajoči prirastek nič posebno ne čutil. Toda pri nas so gospodarske razmere neugodne in naš proračun nima niti toliko ekspanzivne moči, da bi tak prirastek prenesel.

Finančni minister dr. Böhm-Bawerk se je koncem svojega ekspozéja v tem oziru kaj značilno izrekel. Minister je rekel, da je po njegovi sodbi bolje, ako se za ohranitev ravnovesja v proračun porabijo taka izredna sredstva, kakor so blagajnični prebitki, kakor da se ravnovesje sploh ne ohrani. Čas velikih blagajničnih prebitkov je minul in za letošnje leto jih sploh ni pričakovati. Leta 1867. so blagajnični prebitki znašali 60 milijonov in sedaj je ta ogromna svota popolnoma porabljena in neugodno gospodarsko stanje obuja veliko skrb, če bo ravnovesje v proračunu sploh mogoče ohraniti.

To je jedro ministrovih vzdihovanj. Minister je danes vse drugačnih nazorov, kakor je bil pred pol-

drugim letom, ko je dejal, da država sicer ni dobro rejena, pa tudi ni apoplektiška. Avstrijske investicije, ki naj bi povzdignile gospodarstvo, niso rodile čutnega uspeha, industrija nima posebnih naročil, delavstvo je jako revno in vsled tega trpi davčna moč. Naravno je, da čuti to tudi proračun, a vzlic temu ni razumeti, zakaj je minister tako vesel, da se mu je posrečilo, ohraniti računsko ravnovesje. Proračun, ki mora poseči po prebitku že davno minulih let, da ohrani ravnovesje, v takem proračunu dejanski ni več ravnovesja mej dohodki in mej izdatki, tak proračun izkazuje faktičen deficit, naj že številke govorijo, kar hočejo.

Ali je bil tak razvoj proračuna neizogiben, o tem ne mislimo govoriti; zdi se nam, da ni bil neizogiben.

Politični pregled.

Notranji položaj je postal tako kritičen, da stranke že ne govore več o razpustu poslanske zbornice, nego se na razpust že pripravljajo. Čehi in Nemci so vladni jezikovni načrt odklonili. Čehi se pripravljajo na obstrukcijo in so začeli tako energično nastopati proti vladi, da ta že misli na razpust poslanske zbornice. Ministrski predsednik Körber je neki izjavil, da počaka do konca meseca novembra, kako bo delal parlament. Če do tedaj ne nastanejo normalne razmere, hoče državni zbor razpustiti. Računajoč s to eventualnostjo, so češke stranke sklenile mej seboj kartel, da pri prihodnjih volitvah ne bodo druga proti drugi agitirale in druga proti drugi postavile kandidatov, nego se med seboj podpirale. S tem je zagotovljeno, da bi vlada z razpustom državnega zbora ne dosegla uspeha.

Odstop pravosodnega ministra. — V soboto je dunajski uradni list priobčil cesarjevi lastnoročni pismi, s katerima se je oficijalno razglasilo, da je pravosodni minister Spens-Boden, veliki neprijatelj Slovanov, odstopil, in da je mesto njega ministrski predsednik Körber prevzel začasno vodstvo pravosodnega ministrstva. Körber je tem povodom poslal višjesodnim predsednikom in višjim državnim pravdnikom okrožnico, v kateri je naznanil vse polno najlepših — besedi. Utisa te besede niso napravile, kes so ljudje že vajeni, da Körber vse drugače govori in vse drugače dela.

Državni zbor. — V prejšnjih letih so bile interpelacije v državnem zboru bolj redke in tudi zaradi tega bolj važne, ker je vlada skoraj na vsako interpelacijo odgovorila. Danes pa se je število interpelacij v državnem zboru tako nagromadilo, da vlada skoraj na tretjino interpelacij niti ne odgovori. Ker pa hočejo nekateri poslanci, da se vlada venderle izjavi o raznih dogodkih, kateri se jim zdijo važni, poprijeli so se, da dosežejo svoj namen, izdatnejšega sredstva. To sredstvo so pa ravno nujni predlogi, kateri morajo po poslovníku priti na vrsto pred vsako točko dnevnega reda. In tako je bilo v državnem zboru tudi ta teden v vsaki seji. V tej seji bi imela priti po dnevnem redu kot prva točka, razprava o dr. Körberju izjavi glede stališča, katero zavzema vlada nasproti rešitvi češkonemškega jezikovnega vprašanja. Ali, ker sta bila tu dva nujna predloga, morala se je ta razprava preložiti na drugo sejo. Nujna predloga pa sta bila in sicer: prvi poslanec Voglerja in Schumeierja, naperjen proti dunajskemu magistratu in nižjeavstrijskemu namestništvu zaradi volilnih imenikov, katere ni hotel dunajski magistrat dati tiskati ter jih razdeliti med volilce. Ker ni taka zahteva dunajskih liberalcev v postavi utemeljena, je zbornica temu

nujnemu predlogu odrekla nujnost. Da je bilo za te razprave veliko krika in vika in vse polno najgrših psovk, to je pri današnjih dunajskih parlamentarnih razmerah umevno vsakomur, ki se ž njimi peča. Drugi nujni predlog pa so stavili poslanci Ofner, dr. Vasilko in dr. Straucher, da se razveljavi sklep disciplinarnega senata pri Lvovskem nadsodišču, vsled katerega je bil odpuščen iz službe rumunski poslanec dr. Lupu zaradi njegove brošure naperjene proti nekaterim visokim uradnikom pri bukovinski deželni vladi, ter proti nekaterim bukovinskim deželnim poslancem. Dr. Lupu je bil namreč brez vsake pokojnine postavljen na cesto, ne da bi se poprej vprašala poslanska zbornica, katere član je dr. Lupu, ali se sme proti njemu postopati. Ker tako postopanje nasprotuje določbam § 16. temeljnega državnega zakona, kar so poslanci dr. Stransky, Ofner in dr. Menger jasno dokazali, je zbornica nujnost tega predloga soglasno sprejela, ter ga izročila ustavnemu odseku, da v 8 dneh zbornici o njem poroča. S tem je bila seja končana.

Ogrska. — V ogrskem parlamentu se vrsti napad za napadom na Avstrijo in na cesarja. Tem napadom dajeta največ povoda kvotna svota in pa nagodba. Poslanec Beöthy je rekel, da ne more zapopasti, kako da je mogoče naprtiti Ogrski tako veliko breme, kakoršno je kvotna svota, ki meni nič, tebi nič, le tako z jednim navadnim lističem. Tu je imel v mislih cesarski avtograf. Dalje je očital vladarski hiši, da je ista preveč naklonjena Avstriji. Rekel je, da se nagodba ne more sklepati z Avstrijo, ker jo tam diktirajo zgolj birokrati. Očital je Avstriji nehvaležnost do Ogrske, zato ker ji je poslednja priborila ustavo. Da, da, ogrska nesramnost postaja vedno večja.

Na Balkanu. — Dopisnik dunajske „Neue freie Presse“ je imel z nekim uglednim članom Cončevega macedonskega odbora razgovor, v katerem je slednji pojasnjeval položaj v Macedoniji. Iz izvajanj tega člana macedonskega odbora navesti nam je sledeče važnejše točke: Sedanje gibanje v Macedoniji je postalo mnogo večje, nego se je namerjalo početkom. Početkom se je mislilo napraviti le veliko demonstracijo, sosebno nasproti Rusiji, ki skuša zapostavljati macedonsko vprašanje. Sedanje gibanje, da se že po tem močno razlikuje od običajnih nemirov, ker je pod vodstvom izkušenih višjih častnikov, in ravno vsled tega se je demonstracija prelevila v ustajo. Tudi število ustašev je mnogo večje, nego običajno, ker je namreč to organizirana akcija in ker se ne postopa tja v en dan Vseh ustašev, ki so iz taktičnih oziror porazdeljeni na male čete, je preko 3000. — Ker so pa te čete v zvezi z vrhovnim vodstvom in med seboj, je voditeljem možno o potrebi združiti več teh čet na skupno akcijo. Polkovnik Jankov je nameraval zasesti jedno večjih sel ali mest, na pr. Monastir, in odstaviti tamošnje konzule, ter prisiliti tako velesile do posredovanja. Macedonski odbor ima jako dobro organizirano poročevanje z bojišča in doznaja hitro vse važne vesti. Zadnje z bojišča došle vesti pravijo, da je ustaška četa pod poveljništvom stotnika Stojanova blizu Srbina napadla in uničila 120 turških vojakov. Vas Djumaja je po ustaških blokirana; Bašibozuki so pomorili tam množico Bolgarov; vasi Melnik, Petrič in Porot so v plamenu, ustaši so odvzeli Turkom pri Djumaji tri topove in dosegli v soteski Kresna več velikih uspehov. Naj se zgodi kar hoče (je dojal član macedonskega odbora), sedanje gibanje dokazuje dovolj, da macedonski odbor lahko vsak čas povzroči ustajo v Macedoniji, da treba ta fakt upoštevati in storiti konec sedanjim neznosnim razmeram v Macedoniji. Sarafova macedonski odbor pa dosledno odreka sedanjemu gibanju vsako važnost in trdi, da so vse vesti o ustaji izmišljene. Dalje še pa gre v tem Turčija in ž njo židovsko časopisje, ki prestavlja macedonske ustaše kakor navadne roparje, ki preganjajo Turke in Grke, jih more in jim ropajo njih last. Listi, ki se ne sramujejo prinašati tako podlih poročil, so izgubili zadnjo sled poštenosti, ali pa je niso še